

írók legnagyobb része meg sem kísérelte, hogy önállóan járjon a maga útján, hanem egyszerűen szabadon fordították az idegen műveket vagy bizonyos helyi viszonyokhoz való alkalmazkodással válogattak az idegen művek módszertani ötleteiből s csak igen kevesen kísérelték meg, hogy egyéni, eredeti gondolatokat termeljenek ki.

A munka mindvégig szerzőjének széleskörű olvasottságát és a forrás-művek alapos tanulmányozását bizonyítja. Nyelvhasználata azonban néha következtelen, néha nem szerencsés. Magyarországon »luteránus« egyház nincs és a »Miatyánk« nem úri imádság, sem nem »az Uri ima« (31. lap.).

A munkát egyébként minden teológus, lelkész és tanító figyelmébe melegen ajánlom.

Hüttl. Armin.

Dr. Hanns Baur: Intuitiv diagnosztika. Németből fordította és lényegesen bővítette *dr. Weninger Antal*. Előszóval ellátta báró *dr. Korányi Sándor*. Budapest, 1940. 82 lap.

Orvosok számára készült könyvecske, de célzata és gyakorlatiassága miatt pedagógiai tekintetben is gondolatkeltő. A mélydiagnosztika (Röntgen, Wassermann, elektrokardiográfia, bakteriológia, stb.) jelentőségének elismerése mellett a felületi, intuitív diagnosztika (testalkat, arckifejezés, testtartás, bőrszín, mozgások, beszéd, szem, stb.) fontosságát hangsúlyozza. A gondolat kétségtelenül helyes, mert sürgős esetekben az orvosnak nincs is ideje analitikus, kvantitatív és laboratóriumi vizsgálatokra. Másfelől a mélydiagnosztika kellő idő esetén is csak akkor érheti el a kívánt eredményt, ha a betegség mellett figyelembe veszi magát a beteget is. A két eljárás tehát lényegileg egyenértékű és együttes alkalmazás esetén valóban reális diagnózist ad.

Ugyanez a helyzet az iskolában is. Itt a mélydiagnosztika a tantárgyak szerinti elbírálás, az osztályozás, amely általánosságban jól megfelel a valóságnak, de mégis egyoldalú, mert főleg az értelmet (tárgyszeret, felfogó- és ítélőképeség, érdeklődés és figyelem, kifejezőképeség, stb.) bírálja és nem mutatja azokat az egyéni sajátosságokat (fejlépés, egyéni politika, kezdeményezőképeség, megbízhatóság, szívósság, gyakorlatiasság, stb.), amelyek döntően befolyásolják az életben való érvényesülést. A Rendtartás és az Utasítások csökkenteni igyekeznek az elbírálásnak ezt a fogyatékoságát (v. ö. Általános Utasítások, Bp. 1939. 187. I. és Rendtartás, Bp. 1938. 76—78. II.), de a kérdést gyökeresen csak az intuitív diagnosztika bevezetése oldhatná meg. Az iskolában ez a diagnosztika a neveléstani (pedagógiai) elbírálást jelentené, mely a mostani tantárgyak szerinti oktatástani (didaktikai) elbírálással párhuzamosan alkalmazva bizonyára közelebb hozná a közoktatást az élet iskolájához.

Arday Pál.

Hans Wichmann: Vormilitärische Ausbildung in Frankreich, Italien und der Sowjetunion. (Veröffentlichung des Instituts für allgemeine Wehrlehre der Friedrich-Wilhelms-Universität Berlin. 5. füzet.) Hamburg, 1938. 109 lap.

Ez a munka kapóra jön: hiszen világszerte legkomolyabban foglalkoznak az ifjúság katonai kiképzésével, »amelynek feladata a véderőnek katonai-

műszaki munkáját előzetes gondoskodással tehermentesíteni, ami első lépésül szolgál a tulajdonképeni katonai szolgálatra» (7). A Bevezetés rövid áttekintésben ismerteti a címben nem említett európai államoknak idevágó intézményeit: rólunk még az 1921. évi levante-törvény alapján hat sorban emlékezik meg, de a cserkész-intézményt nem említi (13). Az előkészítő katonai kiképzésnek két elvi megoldását különbözteti meg: *a)* azt, amely hatósági támogatással és befolyással jórészt önkéntes jellegű s ezért csak részleges megoldásnak minősíthető (Francia- és Angolország, Németalföld, Belgium, Svájc és a skandináv államok); *b)* amely törvényes szabályozással mintegy kényszer útján teljes megoldásra törekszik (Német- és Olaszország, Szovjetoroszország, Magyarország, Bulgária, Románia, Görögország, Lengyelország, Jugoszlávia, Csehszlovákia, Albánia, Lettország, Litvánia, Észtország, Finnország). E rendszerek egyébiránt még nincsenek teljesen kifarva.

A munkának tartalma és terjedelmileg súlypontja a címben említett három nagyhatalom idevágó intézményeinek beható és kritikai ismertetésére esik. Ebből csak egy-egy fontosabb és jellemző részletre utalunk. Kimerítő adatok és (francia) katonai körök véleménye alapján a német szerző éles bírálatban részesíti az idevágó francia állapotokat: az ifjúság túlnyomó része még a mozgalom keretén kívül esik és nagy közös eszmény híján önmagában szétszaggatott (40, 44). Ennek merő ellentéte Olaszország, ahol Mussolini magáévá tette Heraklit mondását: »A háború minden dolgok alapja«, és ennek megfelelően a cél: katonai és politikai neveléssel egy »háborús nemzet« kialakítása (44, 70). Szovjet-Oroszországban a militarizálás a világforradalom szolgálatában áll: a kezdet tapogatódzásai után 1918-ban megalakul a *Komszomol* (a kommunista ifjúság szövetsége), amely közvetlenül a kommunista párt központi bizottságának van alárendelve és már 1925-ben egy millió tagot számlált. Ehhez járulnak az 1922-ben alakult Lenin-féle gyermekpionierok, számuk 1925-ben 1,400.000-re rúgott. A katonai elő- és utóképzés oroszánrészét az *Ossoaviachim* intézmény végzi, ennek ma 13—14 millió tagja van. 1936-ban a Komszomolt Stalin utasítására újjászervezik: »próletár tömegszervezetté« lesz, amely a város és vidék haladottabb, felvilágosodottabb munkásifjúságának széles köreit egyesíti magában«, kerek 4 millió taggal (1 millió leány), ehhez járulnak a pionier- és gyermekcsoportok 10 millió taggal (1934—35-ben a tanulók összes száma kerek 23 $\frac{1}{2}$ millió volt).

Fellette tanulságos a könyvnek »Előkészítő katonai kiképzés és német véderőnevelés« c. utolsó fejezete. Ebben magasabb (állami, nemzeti, politikai) szempontból jellemzi az illető országok szóbanforgó intézményeit. Francia- és Olaszországban — úgymond — a *Nation* és *Imperium* fogalmában megtestesült állameszme uralkodó, tehát az előkészítő katonai kiképzés is az államot tartja szem előtt. Oroszországban ebben világnézeti, még pedig nemzetközi kommunista irányelvek érvényesülnek. Németország, amely nemzeti-szocialista világnézeténél fogva az állammal szemben a népnek adja az elsőséget, az említett három ország rendszerétől többé-kevésbé

eltér. Az új Németország népi életének legmagasabb életformáját a katonai-ban (*im Soldatischen*) látja, amely egyúttal végső nevelési eszménye. Az ifjúságnak ez a nevelése jobban megfelel a népi jellegnek, természetesebb, egyszerűbb és hatásosabb. Tévesen jellemzi ezt »az előkészítő katonai kiképzés« elnevezés, e helyett mi sajátos német fogalommal »véderőnevelés«-nek nevezzük és ezzel alapvetően megkülönböztetjük a külföld rokon törekvéseitől. — Ime a tanulság: ebben is mindenki a maga módja szerint boldogul, amit a szerző több ízben is hangsúlyoz: Egy ország előkészítő katonai kiképzésének belső lényege és jellege végső fokon részleges kifejezője a nép- vagy állameszmének, amely a fajban gyökeredzik (102). A német véderőnevelés sohasem válhatik katonaműszaki öncéllá, hanem a népiségnek megfelelő ifjúsági nevelésnek kiteljesítése fajunk értelmében (104).

Az országoként csoportosított gazdag szakirodalom mellett külön kell megemlékeznünk arról a hat rajzmellékletéről, amely felette szemléltető módon tárja eléink a címbeli három állam ifjúságának katonai előkészítését a tanintézetek alsó fokán kezdve, lépésről-lépésre a legfelsőig.

Wichmann könyve gazdag és hiteles anyagánál fogva elsőrendű forrásmunkának tekinthető ebben a napirenden levő kérdésben. *kf.*

Dr. Rudolf Benze: Erziehung im Grossdeutschen Reich. (Eine Übersicht über ihre Ziele, Wege und Einrichtungen.) Frankfurt am Main. 1939. 112. l.)¹

Folyóiratainkban lépten-nyomon találkozunk a nemzeti szociálizmusra vonatkozó közleményekkel. Rendszeresen azonban csak részleteket ölelnek fel. Eredeti német írások is csak kis körre szorítkoznak. A sok részletből pedig lehetetlen az egész rendszert összeállítani és áttekinteni.

Teljes nevelési rendszerüket mindaddig a németek maguk sem foglalták össze könyv alakjában. Benze könyve az első ilyirányú próbálkozás. A szerző a *Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht* jelenlegi vezetője, akinek kezében minden részletszál összefut, tehát valóban illetékes személy arra, hogy az állam és párt legfontosabb nevelési alakulatairól tájékoztasson. Ez a kiadvány félig-meddig hivatalosnak tekinthető.

A könyv három nagy részre tagolódik. Az első a nemzeti szociálista nevelés célját és feladatait vázolja. A második fejezet a köznevelés szervezetét tartalmazza. A harmadik rész pedig a nevelőről szól.

Az első fejezet (4—13 l.) szerint a mai német nevelés előtt kettős cél lebeg: az egyéni és a közösségi szempont maradék nélküli érvényesítése. Az eszmény olyan fajilag egészséges és derék ember nevelése, aki a népközösségnek szolgálatkész tagja. Az értékes emberré nevelés és a népközösség szolgálatteljes tagjává alakítás szempontjai elválaszthatatlanok. Az *értékes emberré nevelés* hármas ága: a testi nevelés, jellemképzés és szellemi alakítás. Ez az egymásután egyúttal értékelési sorrend is. A *testi nevelés*

¹A József Nádor Műegyetem Közgazdasági Karának *Imre Sándor* vezette alatt álló Neveléstudományi Intézete szemináriumában 1940. febr. 26-án tartott, *A nemzetszocializmus művelődéspolitikája* c. előadás egy részének kivonata.